

Naturvernforbundets innspill til ny regjeringserklæring

Våre seks hovedkrav

- 1. Det må ikke gis nye letetillatelser til oljeindustrien. Havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja er leveområdet til flere av verdens største fiskebestander, noen av Europas største fuglefjell og kilometerlange korallrev. Sammen med kysten av Finnmark, Mørebankene, Skagerrak, områdene rundt Svalbard og Jan Mayen skal disse bli våre første områder som vernes mot petroleumsvirksomhet. Regjeringen vil heller ikke åpne Barentshavet Nord for oljevirkosomhet.**
- 2. Norsk klimapolitikk må skjerpes betydelig. Innen 2020 må Norge kutte utslippene med 40 prosent. Oljefondet må trekke seg ut av all fossil energi og minst 5 prosent av fondet må brukes til investeringer i fornybar energi.**
- 3. Minst 10 prosent av den produktive skogen må være vernet innen 2020. I skogen lever om lag halvparten av de truede artene i Norge. Vern er avgjørende for å sikre disse artenes leveområder.**
- 4. Det må innføres forbud mot sjødeponi. Gruveindustrien må redusere sin avfallsmengde gjennom økt utnyttelse og krav om tilbake fylling i gamle gruveganger. Naturen må restaureres etter endt drift.**
- 5. Det må sette mål for energieffektivisering og sikres at støtten til mer effektiv energibruk er større enn støtten til ny produksjon.**
- 6. Det må gjennomføre en grønn skatteveksling hvor prisen på forurensning økes og alle miljøskadelige støtteordninger som subsidier til skogsbilveibygging og skogsdrift i bratt terreng samt støtte til leteboring for mindre oljeselskap avvikles.**

Utdypende innspill

Klima

Skjerp Norges klimamål

Trusselen om menneskeskapt klimaendring er vår tids største utfordring. For å unngå at temperaturen på kloden øker med mer enn 2 grader i forhold til førindustriell tid, må de globale utslippene reduseres med 85 prosent innen 2050. Innen 2020 må industrilandene redusere sine utslipp med 25–40 prosent, i forhold til 1990-nivå, mens veksten i utviklingslandene må begrenses.

Norge vil ta en ledende rolle i de internasjonale klimaforhandlingene. 2014 og 2015 er avgjørende år. Våren 2014 skal partene i Kyoto-avtalen presentere økte ambisjoner for utslippskutt. Da vil Norge melde inn sine økte forpliktelser om et kutt i utslippene på 40 prosent.

Regjeringen vil:

- Skjerpe Norges klimamål slik at de tilsvarer et kutt i utslippene på 40 prosent innen 2020, i forhold til 1990-nivå
- Arbeide for en klimaavtale som forplikter de rike landene til å betale både for egne utslippsreduksjoner og bidra til finansiering av utslippsreduksjoner i fattige land
- Ikke gi tillatelse til nye gasskraftverk uten CO₂-fangst og -lagring fra oppstart. Utslippene fra gasskraftverket på Mongstad og Melkøya skal fanges og deponeres. Gasskraftverket på Kårstø skal renses dersom det blir aktuelt å starte det opp igjen
- Utvikle en plan for CO₂-fangst og -lagring for eksisterende industri
- Avvikle kulldriften på Svalbard av hensyn til klimaet og den sårbare Svalbard naturen
- Ta initiativ til at Statoil trekker seg ut av tjæresand og skifer-gassprosjekt

Statens pensjonsfond utland må ikke investere i kull, olje eller gass

Regjeringen vil bruke Statens pensjonsfond utland til å kutte utslipp av klimagasser. Vi vil bruke vårt fremste finansielle virkemiddel til å investere i framtidsrettede og bærekraftige selskap og fase ut alle investeringer i kull, olje og gass virksomhet. I stedet skal fondet investere i selskaper og infrastruktur for miljøvennlige energikilder.

Regjeringen vil:

- Trekke Statens pensjonsfond utland ut av alle investeringer i fossil energi i løpet av perioden
- Sette av minst 5 prosent av fondet til investeringer i selskap og infrastruktur for miljøvennlige energikilder

Videreføre Norges satsing på bevaring av regnskog

Bevaring av regnskog er et viktig tiltak for å kutte utslipp, for å bevare naturrikdommen i regnskogen og for å bygge bro mellom den rike og fattige del av verden. Det vil som et minimum settes av tre milliarder årlig til bevaring av regnskog. Derfor vil Norges satsing på bevaring av regnskog fortsette med uforminsket styrke. Regnskogsatsingen skal fortsatt ha utviklingsmål, i tillegg til å redusere utslipp, og skal være en del av Norges bistandsarbeid.

Regjeringen vil:

- Videreføre Norges satsing på bevaring av regnskog på minst samme nivå som i dag

Olje og gass

4/5 av oljen må ligge

For å ha god sjans til å unngå en temperaturøkning på over 2 grader har klimaforskere vist at 4/5 av de allerede oppdagede fossile energiresursene må bli liggende.

Norge har et internasjonalt ansvar for å velge de løsningene vi kan leve av i framtiden og vise veien fra fossilalderen til fornybaralderen. Det betyr at det ikke må åpnes nye områder for oljevirkosomhet, og ingen nye letetillatelser må gis. Ordningen med tildeling i forhåndsdefinerte områder (TFO) må avvikles.

Regjeringen vil:

- Innføre et 5 års moratorium på tildeling av nye letetillatelser til oljeindustrien
- Lage en offentlig utredning som viser hva Norge kan leve av etter oljealderen
- Jobbe for at klimaforhandlingene tar opp behovet for at 4/5 av de kjente reservene av fossil energi må bli liggende, for at 2-gradersmålet skal kunne nås
- Avvikle ordningen med tildeling i forhåndsdefinerte områder (TFO)

Sårbare og verdifulle havområder vernes mot olje- og gassvirkosomhet

Norge forvalter store havområder med enorme rikdommer i form av fisk, olje, gass og andre naturressurser, men også store naturverdier som sjøfuglkolonier, korallrev og sjeldne naturtyper. En god forvaltning må være økosystembasert og krever at alle påvirkninger ses i sammenheng. Derfor vil regjeringen videreføre systemet med forvaltningsplaner. De helhetlige rammene for petroleumsvirkosomheten blir fastlagt i forvaltningsplanene for hvert enkelt havområde.

Havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja er leveområdet til flere av verdens største fiskebestander, noen av Europas største fuglefjell og kilometerlange korallrev. Mørebankene er viktige områder for sildefisket. Derfor vil regjeringen gjøre disse områdene om til petroleumsfrie områder. Regjeringen vil heller ikke åpne Skagerrak, områdene rundt Svalbard, Jan Mayen, eller Barentshavet Nord for oljevirkosomhet.

Regjeringen vil:

- Ikke åpne nye områder for oljevirkosomhet. Havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja er leveområdet til flere av verdens største fiskebestander, noen av Europas største fuglefjell og kilometerlange korallrev. Sammen kysten av Finnmark, Mørebankene, Skagerrak, områdene rundt Svalbard og Jan Mayen skal disse bli våre første områder som vernes mot petroleumsvirkosomhet
- Utvide grensen for petroleumsvirkosomhet langs kysten av Finnmark fra dagens grense på 35 km fra land til en grense på 50 km fra land
- Lovfeste systemet med forvaltningsplaner for havområdene

Energi

Den mest miljøvennlige strømmen er den som ikke brukes. Energieffektivisering er viktig både for å hindre naturinngrep og klimagassutslipp. Derfor vil regjeringen satse offensivt på energisparing og energieffektivisering. Vi vil belønne energisparing minst på linje med støtten til ny produksjon. Energi vi frigjør gjennom energieffektivisering, skal brukes til å erstatte forbruk av fossil energi.

Norge har siden 2012 hatt samarbeid med Sverige om et elsertifikatmarked. Ordningen har ført til en stor mengde søknader om kraftutbygging. Det er nå gitt konsesjon til mer enn det som er Norges andel av det felles målet på 26 TWh med Sverige. Ordningen vil bli evaluert, og regjeringen vil se på mulighetene for å erstatte ordningen med tiltak som fremmer energisparing, energieffektivisering og raskere utfasing av fossil energi.

Regjeringen vil:

- Redusere byggsektorens energiforbruk med 10 TWh i løpet av 10 år og halvere forbruket innen 2040
- Utrede en ordning med hvite sertifikater eller en tilsvarende ordning for å fremme effektiv energiutnyttelse
- Inntil en slik ordning eventuelt er på plass øke støtten til energieffektivisering slik at den er større enn støtten til ny produksjon. Denne støtten skal kanaliseres gjennom Enova
- Innføre forbud mot fyring med fossil energi i husholdninger og grunnlast i øvrige bygg fra 2020 og sikre utfasing av oljefyring fra alle offentlige bygg innen 2018
- Evaluere ordningen med elsertifikatmarkedet. Evalueringen skal blant annet se på konsekvensene ordningen har hatt for naturen
- Avvikle Halden-reaktoren
- Utarbeide en nasjonal energiplan for et lavenergi- og nullutslippssamfunn

Naturmangfold

Bruke naturmangfoldloven aktivt

Naturmangfoldet er vår viktigste ressurs. Naturen produserer økologiske tjenester vi er helt avhengig av. Mange plante- og dyrearter i Norge er truet av utryddelse blant annet på grunn av naturinngrep og klimaendringer. Regjeringen vil sikre at truede arter og naturtyper gis tilstrekkelig beskyttelse til at våre etterkommere kan oppleve det samme naturmangfoldet som vi kan i dag

Norge har en rik og særegen natur som vi har et internasjonalt ansvar for å ta vare på. Vi har i dag 60 000 arter i Norge, vi har navn på om lag 40 000 og kjenner statusen til om lag 20 000. I dag er kun 20 prosent av det biologiske mangfoldet i Norge kartlagt. Regjeringen vil intensivere arbeidet med å kartlegge naturverdier og naturmangfold i Norge.

Regjeringen vil:

- Sikre naturen grunnleggende rettssikkerhet i Norge ved å videreføre naturmangfoldloven
- Bruke virkemidlene i naturmangfoldloven aktivt for å stanse tapet av naturmangfold i Norge
- Redusere antall truede arter på gjeldende rødliste, ved å velge ut naturtyper og prioritere nye arter
- At natur- og miljøforvaltning skal være kunnskapsbasert, og vil derfor styrke overvåking, forskning og kunnskapsinnhenting på miljøområdet
- Starte arbeidet med en nasjonal kartlegging av all natur
- Sikre reell medvirkning for naturverninteresser i arbeidet med å bevare naturmangfoldet

Bærekraftig planlegging

Mer miljøkunnskap i kommunene er avgjørende for å redusere energiforbruket og klimagassutslippene og for å sikre naturmangfoldet og lokaldemokratiet. Planlegging skal skje gjennom en demokratisk prosess hvor alle interesser blir hørt. God arealplanlegging er grunnleggende for å skape en bærekraftig framtid med lave klimautslipp og et robust naturmangfold. Planprosessene skal gjennomføres effektivt.

Regjeringen vil:

- At bærekraftig utvikling fremdeles skal være hovedformålet med all planlegging. For å sikre dette skal ansvaret for plandelen av plan- og bygningsloven ligge hos Miljøverndepartementet
- Sikre allmennheten god tilgang til strandsonen
- Hindre hyttebygging i fjellet som kommer i strid med villreinens leveområder og allmenne friluftsinnteresser
- Sette høyere krav til naturkartlegging og kunnskapsgrunnlaget ved utbygginger.
- Sette av nok midler til at det sikres en faglig god natur- og miljøforvaltning med miljøvernrådsgivere i alle kommuner

Unik vassdragsnatur

Norsk vassdragsnatur er unik. Store deler av vannkraftpotensialet er allerede utbygd, og hensynet til kommende generasjoners naturopplevelse tilsier at vi må være restriktive til en videre utbygging av vassdragene. Gjennom revisjon av gamle vannkraftkonsesjoner kan vi forbedre miljøtilstanden i de utbygde vassdragene.

Regjeringen vil:

- Sikre at alle vernede vassdrag forblir verna og legge fram en supplerende av verneplanen for vassdrag slik at flere vassdrag sikres vern mot kraftutbygging.
- Sikre at revisjonen av de gamle vannkraftkonsesjonene oppfyller EUs krav i vannrammedirektivet og fører til bedre vannmiljø i elvene
- Sikre at konsesjonsreglene i alle kraftutbyggingssaker møter kravene i naturmangfoldloven, vannforskriften og forpliktelser knyttet til nasjonale og internasjonale miljømål
- Sikre at det utarbeides regionale vurderinger av den samlede belastningen ved alle forslag om utbygging av fornybar energi, i tråd med naturmangfoldloven

Skogen – vårt største karbonlager på land, full av truede arter

I skogen lever om lag halvparten av de truede artene i Norge. I tillegg er skogen på den nordlige halvkule det største karbonlageret på land. Vern av gammelskog og forlenget omløpstid i skogen som drives, tar vare på og øker karbonlageret i skogen. I tillegg vil skogvern gi bedre beskyttelse av de truede artene som lever i skogen.

Regjeringen vil:

- Styrke skogvernet slik at 10 prosent av den produktive skogen er vernet innen 2020
- Hindre innførsel og spredning av fremmede arter, herunder også fremmede treslag, i norsk natur
- Innføre meldeplikt i forbindelse med hogst
- Følge opp Riksrevisjonens rapport fra 2012 for å forbedre miljøkravene og kontrollen med skogbruket

Flere nasjonalparker og verneområder

Vern er et viktig verktøy for å stanse tapet av natur. I dag har Norge mange verneområder, men fortsatt mangler viktige naturtyper beskyttelse i form av vern. Natur i lavlandet, skog, kulturmark og marine områder er sterkt underrepresentert i dagens vern, og det mangler store, sammenhengende verneområder fra fjord til fjell, som også er meget verdifulle i klimatilpassingssammenheng. Derfor vil regjeringen sette i gang en prosess for å opprette nye verneområder.

Regjeringen har et stort ansvar for de delene av norsk natur som er vernet. Disse områdene skal være beskyttet mot inngrep. Likevel har det de siste årene vært saker

hvor det har vært tillatt til dels alvorlige inngrep i vernede områder. Regjeringen vil skjerpe inn praksisen her. Utilstrekkelig skjøtsel og forvaltning er fremdeles hovedårsaken til at verneverdien i verneområdene er truet.

Regjeringen vil:

- Igangsette arbeidet med opprettelsen av én nasjonalpark rundt Preikestolen i Rogaland og én i Østmarka i Oslo og Akershus og slutføre arbeidet med Lofotodden nasjonalpark i Nordland
- Satse særlig på økt vern av marine områder
- Sikre at det ikke tillates inngrep i vernede områder

Behov for robuste og levedyktige rovdyrbestander

Rovdyr hører til og har en naturlig plass i norsk natur. Det er nødvendig å bygge opp robuste og levedyktige bestander av alle de fire store rovdyrartene i Norge. Samtidig må erstatningsordningene for beitedyr forbedres og tiltak til forebygging styrkes.

Regjeringen vil:

- Sikre levedyktige bestander av store rovdyr som ivaretar økologiske funksjoner i økosystemene
- Forbedre erstatningsordningene for tap til rovdyr gjennom å endre utbetalingene slik at de skjer forskuddsvis og gir en gevinst til de som klarer å holde dyr i live gjennom å benytte de forebyggende tiltak som fungerer best

Ingen frislipp for motorferdsel i utmark

Muligheten til å oppleve fred og ro i naturen er etterspurt, og friluftsliv et blant av de mest effektive folkehelseiltak.

Regjeringen vil:

- Ikke åpne for fornøyleskjøring med snøskuter

Ingen nye oppdrettskonsesjoner

Rømming og spredning av lakselus har i lengre tid vært et stort problem i oppdrettsnæringen, og riksrevisjons rapport fra 2011 viser at dagens forvaltning ikke ivaretar miljøinteressene. Regjeringen vil intensivere arbeidet med å løse disse utfordringene gjennom strengere krav til næringen.

Regjeringen vil:

- Ikke gi nye oppdrettskonsesjoner før problemene med spredning av lakselus og rømming er under kontroll
- Redusere oppdrettsvolumet i hardt belastede fjorder som Hardangerfjorden

Mindre miljøskadelig mineralnæring

Regjeringen vil følge opp Mineralstrategien og sikre at miljøkravene som stilles den nye mineralnæringen er blant verdens beste. Når ressurser hentes ut, er det viktig med god ressursutnyttelse, blant annet for å redusere avfallsmengden.

Internasjonalt er det stadig færre land som bruker sjødeponi som løsning på avfallsproblemer. Flere land jobber for "gruver uten avfall" og gruvedrift med minimale inngrep i naturen. I Norge har sjødeponi så langt vært tillatt, men regjeringen vil ta initiativ til at det forbyes. Konsekvensene for livet i fjordene er altfor store til at en slik løsning kan tillates.

Regjeringen vil:

- Sikre økosystemene i fjordene ved å innføre et forbud mot deponering av gruveavfall i sjø
- Sikre fjordmiljøet i de nasjonale laksefjordene Repparfjorden og Førdefjorden gjennom å si nei til søknadene om å etablere sjødeponi der
- Stille krav om avfallsminimering i gruveindustrien
- Stille krav om full restaurering av området etter at gruveselskapet har hentet ut ressursene
- Arbeide for at Norge skal få minst ei pilotgruve etter prinsippene "gruver uten avfall" og med minimale inngrep i naturen innen 2020
- Arbeide for at Londonprotokollen mot forurensning av havet, som i dag regulerer aktiviteten for norsk olje- og gassutvinning på sokkelen, også skal gjelde for utslipp fra land

Samferdsel

Jernbane og kollektivtrafikk har høyeste prioritet

Økt kapasitet i veinettet og i flyplassene legger grunnlag for et samfunn med høyt energibehov og høye utslipp. Vi ser at trafikkveksten spiser opp reduksjonene i klimagassutslipp som oppnås gjennom bedre motorteknologi og alternative drivstoff. Bilbruken sto i 2009 for 41 prosent av nordmenns klimaeffekt fra reising. Flytrafikken sto for 52 prosent, mens kollektivtransporten var ansvarlig for 3 prosent.

Flere tiårs forsømming av jernbanen blir stadig tydeligere. Næringslivets godstransporter mellom landsdelene rammes hardt av hyppige driftsforstyrrelser, på en infrastruktur med lav kapasitet og lav konkurransekraft.

Regjeringen vil:

- Vri samferdselsmidlene fra store veiutbygginger til jernbane og annen kollektivtransport
- Hindre ytterligere vekst i kapasiteten til de store flyplassene samt oppheve Avinors bonusordning overfor flyselskap som oppnår trafikkvekst
- Arbeide for konkrete løsninger for supplerende finansiering av jernbaneutbygging, som bompenger fra vei til jernbane og klimaavgifter på flytrafikken
- Gjennomføre konkrete tiltak som bedrer driftsstabiliteten for jernbanen på både kort og lang sikt
- Utarbeide en plan for konkurransedyktig person- og godtrafikk på jernbanen mellom landsdelene og til Sverige/kontinentet samt gjennomføre korridorvise utredninger i tråd med denne
- Presentere en forpliktende framdriftsplan for utbygging av intercity-strekningene (inkludert ny tunnel gjennom Oslo), som blir første etappe av nye høyhastighetsbaner for person- og godstrafikk mellom landsdelene og til Sverige/kontinentet

Stat og kommuner sammen for redusert bilbruken

Veksten i persontransporten i de større byområdene skal tas med kollektivtransport, sykkel og gange. Regjeringen vil følge opp dette gjennom avtaler med byområdene, der staten bidrar med penger, mens og kommunene forplikter seg til en miljøriktig arealpolitikk og bruk av restriktive virkemidler som begrenser bilbruken.

Regjeringen vil:

- Inngå avtaler med de større byområdene som hindrer en vekst i biltrafikken, der de statlige midlene til kollektivsatsing er på minst samme nivå som vedtatt i Nasjonal transportplan 2014–2023. Krav om transportbegrensende arealpolitikk,

restriktive virkemidler overfor biltrafikken og tiltak som gir bedre framkommelig for kollektivtrafikk, syklistene og gående, vil stå sentralt i avtalene

- Innføre statlige virkemidler som demper omfanget av bilbasert handelsvirksomhet, som for eksempel etableringsforbud for bilbaserte kjøpesentre og krav om avgiftsbelegging av parkeringsplasser ved slike

Behov for en jordvernlov

Kun 3 prosent av landarealet i Norge vårt er dyrkbart. Vi mister for mye dyrka og dyrkbar mark i dag, der mye skyldes samferdselsutbygging og tilhørende byspredning.

Regjeringen vil:

- Innføre en jordvernlov på linje med forurensningsloven, som stiller krav om at det må søkes om tillatelse til å bygge ned dyrka mark. Slik tillatelse skal kun gis i når sterke samfunnshensyn tilsier at det er nødvendig

Bistand og demokrati

Energi er en viktig del av norsk bistand. Det er et viktig felt som er avgjørende både for utvikling og miljø. Regjeringen vil arbeid for en helhetlig energibistand som skal bidra til lavsutslippsutvikling og komme de fattigste til gode. Dette innebærer å legge vekt på energitilgang og energieffektivitet. Det siste er nødvendig for å sikre tilgang til gode energitjenester uten unødvendig store investeringer.

Åpenhet og demokrati er viktig for frivillige organisasjoners mulighet til å påvirke. De siste årene har dette blitt betydelig svekket i et av våre naboland, Russland. Dette er en utvikling regjeringen er bekymret for og som vi vil jobbe aktivt med.

Regjeringen vil:

- Sikre en helhetlig energibistand som når norske bistandsmål ved å utvikle felles kriterier for klimaeffekt, utviklingseffekt og fattigdomsorientering for all norsk energibistand
- Sikre at energibistanden har en demokratieffekt ved at urfolk og sivilt samfunn har mulighet til å delta i og påvirke lokale og nasjonale energiprosesser der norsk bistand er involvert
- Legge press på russiske myndigheter for å sikre frivillige organisasjoners kår i landet

Forurensning og miljøgifter

I 2020 skal forurensning, inkludert overflødige næringsstoffer, være på et nivå som ikke er ødeleggende for økosystemers funksjon og biologisk mangfold. Forurensning til vassdrag er i dag den største utfordringen som gjør at vi trolig ikke når god økologisk tilstand i nesten 40 prosent av våre vannforekomster. Farlige miljøgifter må forbys, og arbeidet med å rydde opp i gamle miljøsynder må intensiveres.

Regjeringen vil:

- Iverksette tiltak for å redusere all forurensning og forby bruk av farlige miljøgifter
- Innføre utvidet produsentansvar som pålegger kjemikalieprodusentene oppryddingsansvar i tråd med føre-var-prinsippet
- Sikre at Norge følger opp de internasjonale avtalene vi har underskrevet når det gjelder utslipp til luft og vann
- Kartlegge alle gamle miljøgiftutslipp og rydde opp i disse
- Sikre opprydding av de prioriterte havnene og fjordene innen 2020

Grønn finanspolitikk

På tide med grønn skatteomlegging

Prinsippet om at forurenser skal betale, og at tiltakshaver skal bære kostnadene ved miljøforringelse er et viktig prinsipp for regjeringen. I dag er kostnadene knyttet til forurensning og miljøforringelse for lave. Regjeringen vil derfor gjennomføre en satsing på grønne skatter.

Regjeringen vil:

- Legge fram en stortingsmelding om økosystemtjenester og grønn skatteveksling, med utgangspunkt i NOU 2013:10 *Naturens goder – om verdier av økosystemtjenester*
- Øke CO₂-avgiften økes til 1000 kroner/tonn CO₂ innen 2015 for petroleums-, transport- og oppvarmingssektorene
- Øke veibruksavgiften på diesel til minst samme nivå som for bensin
- Innføre en egen klimaavgift på flytrafikken, der majoritetene av inntektene bør brukes på forsert utbygging av jernbanen
- Øke el-avgiften for å stimulere til økt energisparing og energieffektivisering
- Fjerne dagens diskriminerende ordning som gjør at arbeidsgiverbetalte kollektivtransport skattelegges, mens gratis parkeringsplass på jobb ikke skattelegges

Avvikle miljøskadelige subsidier

Det finnes det i dag støtteordninger over statsbudsjettet som skader naturen. Derfor vil regjeringen ta en fullstendig gjennomgang av disse med mål om å fjerne dem.

Regjeringen vil:

- Avvikle leterefusjonsordningen til mindre oljeselskap
- Avvikle støtten til skogsdrift i ulendt terreng
- Avvikle støtten til bygging av skogsbilveier